

Education Policy Analysis: Focus on Higher Education – 2005-2006 Edition

Summary in Czech

Analýza vzdělávací politiky – vydání 2005-2006

Přehled v českém jazyce

INTERNACIONALIZACE VYŠŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ: SMĚREM K EXPLICITNÍ POLITICE

Shrnutí sestavil

S. Vincent-Lancrin

Před pouhými dvaceti lety viděly země často mobilitu studentů jako způsob komunikace se světem, přičemž doufaly, že takto vytvoří mezinárodní síť elit. Univerzity vítaly mezinárodní studenty, ale málokdy jim vyšly vstříc při žádosti o pracovní místo. Dnes je mezinárodní vzdělávání častěji vnímáno jako měřítko ekonomického rozvoje. Mezi léty 1998 a 2003 se počet zahraničních studentů na území OECD zvýšil o 50 % a dosáhl tak 2 miliónů studentů. Rostoucí konkurence mezi zeměmi a mezi institucemi v lákání zahraničních studentů a akademiků, a stejně tak nová potřeba nových forem v oblasti mezinárodního vzdělávání, představuje pro politiku nový kontext. Kromě toho přínosy, zejména pak ekonomické přínosy, které z mezinárodního vzdělávání plynou, nabývají na rostoucím významu. V této kapitole se podíváme na politiky věnující se internacionalizaci vyššího vzdělávání, přičemž neopomeneme vzít do úvahy tento nový kontext a cíle.

Mezinárodní vyšší vzdělávání přináší zemím reálné vzdělávací, kulturní, politické a ekonomické příležitosti. Aby se zemím z těchto příležitostí podařilo pro sebe vytěžit výhodu, potřebují si definovat přístup přizpůsobený jejich situaci a cílům v perspektivě, která bude přesahovat oblast vzdělávání jako takového. Tato politika musí být propojena s ekonomickými a sociálními politikami, poněvadž vyžaduje politické nástroje ležící mimo přímou odpovědnost oblastí vzdělání, včetně vízových a obchodních politik.

Můžeme vytýčit čtyři hlavní přístupy k mezinárodnímu vyššímu vzdělávání. *Přístup vzájemného porozumění* klade hlavní důraz na podporu politických, kulturních, akademických a rozvojových cílů. *Přístup odborně vedené migrace* klade důraz na cíle vzájemného porozumění, ale zahrnuje také aktivnější a cílenější přístup k náboru zahraničních studentů. Dává si za cíl přilákat nadané studenty (a akademiky) k práci

v ekonomice hostitelské země, nebo jim pomoci zlepšit konkurenceschopnost jejich vyššího vzdělání a odvětví výzkumu. *Přístup tvorby výnosu* je sloučením cílů přístupů vzájemného porozumění a odborně vedené migrace, ale obsahuje také přímé komerční cíle. V rámci tohoto přístupu platí mezinárodní studenti úplné náklady za své vzdělávání, obvykle bez příspěví z veřejných dotací. *Přístup budování kapacity* podporuje využívání importovaného vyššího vzdělání, jakkoli dosaženého, jako relativně rychlého způsobu k vytváření nově vznikajících kapacit země. Všechny tyto přístupy nejsou rovnoměrně dostupné všem zemím a každý z nich skrývá své vlastní problémy. Cílem není jednostranně podporovat export vzdělávacích služeb. Jak se v několika zemích Asie a Středního Východu ukázalo, import vzdělávacích služeb může být stejně přínosný jako jejich export.

Kapitola staví mnoho složitých politických otázek. Jak mohou mít rozvojové i rozvinuté země rovnocenný prospěch z mezinárodního vyššího vzdělávání? Ačkoli to může pomoci rozvojovým zemím při budování ekonomických a vzdělávacích kapacit, může to také vést k odlivu mozků a snížené podpoře post-sekundárního vzdělávání. A jaký je dopad mezinárodního vzdělávání na národní systémy vyššího vzdělávání a vzdělávací politiky zemí z hlediska přístupu, kvality a veřejného financování? Jaký postoj by měly zaujmout neanglicky mluvící země ohledně angličtiny jako výukového jazyka?

ROZDÍLY V POHLAVÍ U STUDENTŮ MATEMATIKY

Shrnutí sestavil

A. Schleicher

1. V rovnosti pohlaví v oblasti vzdělávání došlo k ohromnému pokroku. Ve všech zemích OECD mají mladší ženy daleko větší pravděpodobnost získat vyšší sekundární nebo terciární kvalifikaci, než měly ženy o generaci dříve. Ve dvou třetinách zemí OECD je v současnosti počet žen, které absolvovaly vysokou školu, stejný, nebo přesahuje, počet mužů se stejným vzděláním. Avšak ženy i nadále mají menší zastoupení v oblastech jako jsou matematika a věda. Tato kapitola navrhuje, aby iniciativy v této oblasti byly zaměřeny na mládež a pochopitelně i na děti.

2. Zatímco ve *výkonnosti* studentů nejsou rozdíly mezi muži a ženami příliš patrné, výrazné rozdíly mezi muži a ženami jsou co do *zájmu* a *nadšení* pro matematiku, a stejně tak v jejich osobních míněních, citovém zaujetí a studijních strategiích ohledně matematiky. 15leté dívky mají tendence uvádět menší sebedůvěru ve své matematické schopnosti a více pocitů úzkosti, bezmoci a stresu při hodinách matematiky, než-li chlapi.

3. Studium se odvíjí od motivace a sebedůvěry a také od kognitivních schopností. Vzdělávací systémy, které zlepšily výsledky dívek v matematice a vědě, musejí tedy také mnohem silněji podněcovat zájem dívek o tyto předměty. Má to dobré opodstatnění: vysoce kvalitní studium je náročné na čas i na úsilí. Zahrnuje to vedení studijního procesu a také explicitní kontrolu souvislostí mezi dříve dosaženými znalostmi a novými informacemi, formulací hypotéz o možných spojitostech a ověřování těchto hypotéz na pozadí nové látky. Studenti projeví úsilí pouze pokud budou předmětem silně zaujati, nebo s vidinou vnějšího ocenění za dobré výsledky. Studenti musí být tedy ochotní naučit se jak studovat. Z hlediska výuky to znamená, že efektivní způsoby studia – zahrnující stanovení cílů, výběr strategie a kontrolu a hodnocení studijního procesu – mohou a měly by být (stejněměrně pro ženy i muže) podporovány učiteli a posilovány nastavením vzdělávacího systému. Motivace a sebedůvěra jsou tedy k dosažení výsledků, které podpoří chuť celoživotně se vzdělávat, nepostradatelné.

4. Shrňeme-li to, výsledky napovídají, že vzdělávací systémy se musí zabývat hlediskem postojů a zažitými způsoby studia ve vztahu k matematice, a to zejména u žen, a vytýčit si to za cíl, který je klíčový pro poslání vzdělávacích systémů jako systémů kognitivní výuky. To se dotýká jak prvotního zaškolování, tak celého profesního vývoje učitelů.

VYUČJÍCÍ PERSONÁL: VYCHÁZENÍ VSTRČIC TUŽBÁM A ZLEPŠOVÁNÍ MOTIVACE

Shrnutí sestavil

P. Santiago

Klíčovou prioritou pro tvůrce politik jsou – při vědomí toho, že výkonnost výuky je pravděpodobně hlavním motivačním prvkem pro studium studentů – pozitivní postoje učitelů. A motivace učitelů je důležitá i pro podporu reformy školství. Tato kapitola zkoumá, čemu přikládají učitelé význam a jakým způsobem je lze nejlépe motivovat. Výzkum motivace k práci se používá k vyjasnění způsobu, jak může „interní“ a „externí“ motivace podpořit pracovní výsledky, jako jsou výkonnost, uspokojení a dobrý pocit. Analýza zdůrazňuje, že motivace je základním kamenem jak pro úspěšnou práci učitelů, tak pro zavedení jakýchkoli inovací na školy. Ústředním mottem je, aby činnost učitelů vycházela z osobního zaujetí, které by bylo výsledkem přijetí a ztotožnění se s hodnotami a cíli metod a směrnic na školách.

Ačkoli plat hraje významnou roli, politiky týkající se učitelů si musí dát za úkol mnohem více než-li výplaty. Učitelé kladou mnohem větší důraz na kvalitu svých vztahů se studenty a s kolegy, na pocit podpory od svých představených ve škole, na dobré podmínky k práci a na příležitosti rozvíjet své schopnosti. Hodnocení učitelů z hlediska jejich pokroku by mohlo skýtat mnoho příležitostí pro průzkum a vyzdvižení práce učitelů a pomoci učitelům i školám stanovit priority pro rozvoj odborné kvalifikace.

Tato kapitola navrhuje čtyři způsoby, jak zlepšit výkonnost, uspokojení a dobrý pocit učitelů: (i) podpora interní motivace učitelů; (ii) upevnění osobní motivace učitelů; (iii) vyvážené užití externího odměňování; a (iv) naplnění požadavků učitelů na kvalitní podmínky k práci. To vede k většímu nasazení a rozmanitosti při výuce, zajištění příležitostí pro profesní růst, nabídce konstruktivní zpětné vazby na výkon a zapojení učitele do procesu rozhodování a podpory budování silného pocitu hrdosti a sounáležitosti s profesí.

Profesionální učitelé by měli také těžit z větší diverzifikace, která by pomohla naplňovat potřeby škol a také skýtala více příležitostí a uznání pro učitele. Větší důraz na vedení školy by mohl pomoci řešit potřebu učitelů pociťovat větší ocenění a podporu jejich práci. Krom toho, dobře školený odborný a administrativní personál může pomoci snížit zátěž nakládanou na učitele, lepší technické zázemí pro přípravu a plánování zaměstnanců zase pomůže budovat kolegiální a flexibilnější podmínky k práci, zvláště pak pro učitele s delší praxí, a poslouží jako prevence profesního vyhoření a udrží na školách tolik důležitou odbornost.

ZLEPŠOVÁNÍ VÝUKY POMOCÍ FORMATIVNÍHO HODNOCENÍ

Shrnutí sestavila

J. Looney

Tato kapitola posuzuje, jakým způsobem může formativní hodnocení – průběžné a interaktivní hodnocení porozumění a pokroku studenta v rozpoznávání studijních potřeb a formy výuky – pomoci zjistit zemím výsledky ve vzdělávání, jak po kvalitativní stránce, tak i z hlediska vyrovnanosti těchto výsledků. V období od roku 2002 do 2004 prověřila OECD politiku a praktikování formativního hodnocení v případových třídách na nižších stupních středních škol v osmi systémech (Austrálie [Queensland], tři kanadské provincie, Dánsko, Anglie, Finsko, Itálie, Nový Zéland a Skotsko). *Formativní hodnocení: Improving Learning in Secondary Classrooms [Zlepšení výuky na středních školách]* (OECD 2005) zahrnuje také přehledy anglické, francouzské a německé literatury věnované formativnímu hodnocení.

Každá ze zemí případové studie dosáhla velmi výrazného pokroku v převádění formativního hodnocení do praxe. Země jsou motivovány kvantitativními a kvalitativními průkaznými materiály, které hovoří o tom, že vzdělávací systémy která přijaly formativní hodnocení za své, pomáhají zvyšovat úroveň úspěšnosti studentů. A rovněž učitelům pomáhá formativní hodnocení reagovat na potřeby stále se zvyšující populační rozmanitosti studentů, což zlepšuje rovnost v dosažených výsledcích studentů.

- I když každá ze zemí, které se zúčastnily studie, má politiky, které mají za úkol podporovat širší uplatňování formativního hodnocení, z politického hlediska lze udělat více. Země, které užívají kombinaci přístupů a do posilování změny a budování kapacity vkládají významné investice, častěji dotáhnou prosazování změn mnohem dále.

- Svě místo má i *legislativa*, která prosazuje a podporuje praktikování formativního hodnocení a klade si ho za prioritu. Existují také snahy podporovat *užívání souhrnných dat pro formativní účely*. Do národního plánu výuky a ostatních materiálů byly zakotveny *směrnice* pro efektivní výuku a formativní hodnocení. Jako podpora pro efektivní formativní hodnocení slouží *ustanovení nástrojů a příkladů*. Investice do *speciálních iniciativ a inovačních programů*, do kterých budou začleněny přístupy formativního hodnocení. Je tu i *profesní rozvoj učitele* týkající se formativního hodnocení. Pokud má dojít k podpoře skutečných změn ve výuce a hodnocení v rámci vzdělávacích systémů, budou všechny systémy potřebovat posílený mix opatření a realizaci výraznějších investic.

Země budou také potřebovat lepší sjednocení makro- a mikro- úrovní politických přístupů. Na té nejzákladnější úrovni to znamená, že aktéři v oblasti vzdělávání musí zajistit, aby si jednotlivé politiky mezi sebou nekonkurovaly. Na sofistikovanější úrovni se budou prvky formativního a souhrnného hodnocení opírat navzájem o sebe. Více konzistentní využívání formativního hodnocení v rámci všech vzdělávacích systémů napomáhá aktérům identifikovat překážky, jejichž překonání povede k širšímu využití tohoto hodnocení ve třídách.

ZVLÁŠTNÍ POZORNOST

Vyšší vzdělávání: Kvalita, rovnoprávnost a efektivita

Vypracoval:

Schůze ministrů školství OECD

Atény, Řecko

27.–28. června 2006

Tato kapitola shrnuje čtyři dokumenty vytvořené na schůzi ministrů školství OECD konané ve dnech 27.–28. června 2006 v Aténách. Prvním dokumentem je předsedovo shrnutí diskusí, které na schůzi proběhly. Tento dokument popisuje, že se ministři dohodli, že půjdou dál za růst a zajistí, aby bylo vyšší vzdělávání nejen obsáhlejší, ale i kvalitnější. Reformy jsou nutné v šesti oblastech: zlepšení financování, zrovnoprávnění vyššího vzdělávání, získání jasnějšího zaměření na to, co se studenti učí, podpora vnímavosti a různorodosti, podpora výzkumu a inovace a návrh efektivní odpovědi na rostoucí migraci a internacionalizaci.

Druhý dokument je proslov nového generálního tajemníka OECD, Angela Gurría. Účastníkům připomněl, jak je mezinárodní diskuse stala ve vyšším vzdělávání důležitou. Je to způsobeno novými nástroji mezinárodní politiky, jako Evropským boloňským procesem, protože vědci a studenti pracují a studují mimo své domovské země, a celosvětovou konkurencí dovedností vysoké úrovně. Obhajoval naléhavou potřebu

reforem financování zejména v těch zemích, kde se vyšší vzdělávání hradí z veřejných prostředků, ale má nedostatečné zdroje pro splnění nákladů rozšiřování. Pan Gurría kladl důraz především na potřebu lepšího měření výstupů ve vyšším vzdělávání a navrhol program „PISA pro vyšší vzdělávání“ na průzkum dovedností studentů.

Třetí dokument je seznam záležitostí použití pro ohraničení debaty na schůzi. Pokrývá faktory ovlivňující budoucnost vyššího vzdělávání, včetně technologie, globalizace, demografie a vládní moci. Dívá se na cíle vyššího vzdělávání a důsledky pro vládní moc, otázku, kdo by měl vyšší vzdělávání hradit, jestli existují lepší způsoby pro měření kvality ve vyšším vzdělávání a jak bychom mohli zlepšit jeho příspěvek hospodářství.

Závěrečný dokument poskytuje v grafické formě mnoho indikátorů. Tyto indikátory pokrývají širší sociální a ekonomický kontext, jako přístup, účast a pokrok, výdaje na vyšší vzdělávání, ekonomickou návratnost a internacionalizaci.

© OECD 2006

Tento přehled není oficiálním překladem OECD.

Reprodukce tohoto přehledu je povolena, jsou-li uvedena autorská práva OECD a název původní publikace.

Vícejazyčné přehledy jsou překlady výtahů z publikací OECD původně publikovaných v angličtině a francouzštině.

Jsou zdarma k dispozici v internetovém knihkupectví OECD
www.oecd.org/bookshop/

Více informací získáte na Odboru pro legislativu a překlady při OECD,
Ředitelství pro veřejné záležitosti a komunikaci.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 94 53

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Navštivte naši internetovou stránku www.oecd.org/rights/

